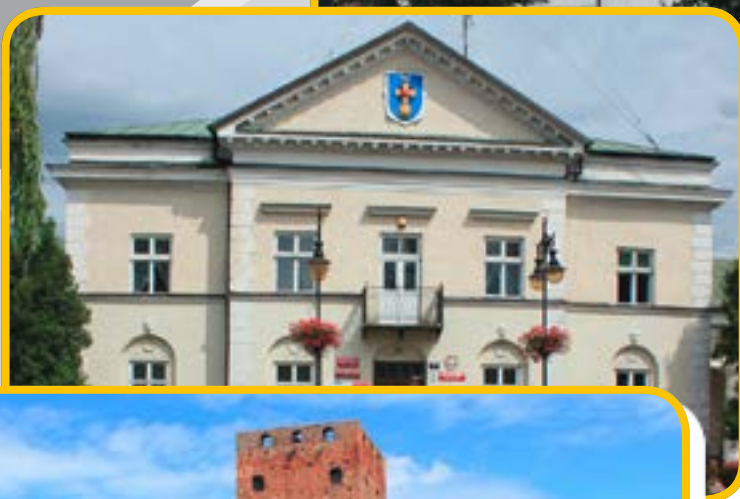


Przewodniki turystyczne Kolei Mazowieckich



GÓRA KALWARIA I CZERSK

(pociągiem
oraz rowerem)



Koleje
Mazowieckie

Spis alfabetyczny

Brama cmentarza ewangelickiego w Górze Kalwarii	6
Budynek ratusza	11
Cadyk Izaak Meir Rothenburg Alter	10
Cmentarz ewangelicki	5
Cmentarz prawosławny	8
Dawna synagoga	10
Dawny dwór cadyka i dom modlitwy	9
Icchak Meir Rothenburg	8
Kaplica św. Antoniego z Padwy	14
Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	13
Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Św.	11
Kramy handlowe, tzw. jatki	12
Neobarokowy kościół z lat 1805-1806	14
O Górze Kalwarii. Trochę historii	3
Ohel	8
Przystanek kolejowy w Górze Kalwarii	5
Ruiny średniowiecznego zamku książąt mazowieckich	15
Sąd Pokoju	12
Studnia do rytualnej ablucji	7
Układ przestrzenny Góry Kalwarii	10
Zabytkowa furтка	7
Zanim wyruszysz sprawdź	4

Praktyczne informacje



O Górze Kalwarii. Trochę historii

Góra Kalwaria leży na lewym brzegu Wisły, ok. 30 km od Warszawy. Niegdyś była miastem klasztorów, kościołów i zakonników, a później także jednym z najważniejszych centrów chasydyzmu.

Parafia w Górze Kalwarii powstała już w XIII w. Jednak rozwój miasta, jego specyfika związane są z osobą biskupa poznańskiego, Stefana Wierzbowskiego, który w 1666 r. nabył tę miejscowość. Cztery lata później biskup założył tu miasto, które nazwał Nową Jerozolimą. Potocznie jednak miasto nazywano Górą. Jan III Sobieski nadał Nowej Jerozolimie prawa miast królewskich. Biskup Wierzbowski osiadł tu na stałe i zaczął urzeczywistniać swoje plany, czyli budować miasto na wzór Jerozolimy. Miała się ona stać centrum pielgrzymkowym. Wierzbowski zaczął budować kościoły, sprowadzał zakonników. Poza miastem, na wzgórzu zwanym Kalwarią wzniesiono klasztor św. Krzyża. Na drodze do niego pobudowano stacje drogi krzyżowej. Jak opisywał miasto biskup Ignacy Krasicki, było ono bardzo pobożne i bardzo biedne.

Po śmierci Wierzbowskiego Nowa Jerozolima zaczęła się wyludniać. W wyniku III rozbioru Polski, Góra przypadła Prusom, zaczęli się w niej osiedlać Żydzi i osadnicy niemieccy.

Więcej o historii w dalszej części przewodnika.

Praktyczne informacje

Do Góry Kalwarii dojedziemy pociągiem Kolei Mazowieckich w relacji Warszawa Wschodnia – Góra Kalwaria oraz Mińsk Mazowiecki – Góra Kalwaria. Czas podróży ze stacji początkowej Warszawa Wschodnia wyniesie ok. 1 godz. 17 min.

Zanim wyruszysz sprawdź:

Rozkład jazdy pociągów oraz specjalne oferty taryfowe:
<http://www.mazowieckie.com.pl>

Trasę na Google Maps

jedziemy ulicami: Rybie, Budowlanych, następnie Kalwaryjską do Pijarskiej, następnie przez Rynek do nadwiślańskiego szlaku rowerowego:

<https://maps.google.pl>





Przystanek kolejowy w Górze Kalwarii

Wysiadając na **przystanku kolejowym** w Górze Kalwarii musimy z peronu wejść po schodkach na górę. Po prawej stronie będziemy mieli pawilony handlowe.

Pierwszym przystankiem w Górze Kalwarii będzie stary **cmentarz ewangelicki**. Skręcamy w lewo i jedziemy do najbliższego skrzyżowania (ok. 500 m) tu skręcamy w prawo (Uwaga! Nie dojeżdżamy do drogi przelotowej, skręcamy na ostatnim skrzyżowaniu przed tą drogą). Jedziemy prosto ok. 0,5 km, zobaczymy po lewej stronie cmentarz katolicki, skręcamy jednak przed skrzyżowaniem w prawo, zaraz na początku ulicy Rybie będzie wejście na cmentarz ewangelicki.



Cmentarz ewangelicki jest dziś zapomnianą i bardzo zaniedbaną pamiątką historyczną w Górze Kalwarii. Niewiele wiemy o jego historii. Został założony w XIX w. dla protestantów mieszkających w mieście i okolicach, osadników z Niemiec. Po II wojnie światowej ewangelików wysiedlono z Góry Kalwarii. Opuszczony cmentarz jako „niemiecki” był dewastowany i okradany. Parafię ewangelicko-augsburską zlikwidowano ostatecznie w 1961 r.

Na **cmentarz** wchodzimy przez bramę z widoczną datą (1892 r.). Możemy tu odnaleźć kilka ocalałych nagrobków.

Wracamy do głównej drogi, skręcamy w prawo. Po przejechaniu



Brama cmentarza ewangelickiego w Górze Kalwarii

ok. 500 m znajdziemy się na przeciw wejścia na cmentarz katolicki (z dala widoczny jest ceglany mur). Po drugiej stronie ulicy znajduje się wejście na **cmentarz żydowski**.

Pierwsza wzmianka o cmentarzu pochodzi z 1827 r. Niespełna 40 lat nekropolię przekazano miejscowej Gminie Starozakonnych. Po II wojnie światowej został kompletnie zdewastowany, najpierw przez Niemców, a potem przez miejscową ludność. Dziś cmentarz jest odnowiony. Znajduje się na nim ponad 140 macew.

Niestety, kirkut jest zamknięty i nie ma żadnej informacji, kto i kiedy mógłby go otworzyć. Sporo jednak zobaczymy przez ogrodzenie. Za bramą, po lewej stronie znajduje się **studnia do rytualnej ablucji**. Cmentarz

jest miejscem nieczystym, więc po odwiedzeniu grobów należy obmyć ręce.

Zabytkowa furtka za wejściem została tu przeniesiona z posesji rodu Alterów (o nich dalej). Nosi ona ślady po pociskach, przypominających o egzekucjach na dziedzińcu domu cadyka.



Zabytkowa furtka

Dalej zobaczymy niewielką budowlę z cegły jest to **ohel**, czyli żydowski grobowiec. Takie grobowce wznoszono dla znamienitszych cadyków – przywódców chasydyzmu, odłamu judaizmu. Chasydyzm narodził się w XVIII w. na Podolu (dziś Ukraina) i odwoływał się do żydowskiego mistycyzmu, zyskał popularność we wschodniej Europie.

Ohel w Górze Kalwarii kryje szczątki wielkiego cadyka **Ichaka Meira Rothenburga**, który zmarł w 1866 r. oraz jego wnuka, także cadyka Jehudy Arle Lejba zmarłego w 1905 r. Ohel z cegły powstał kilkanaście lat temu, po wojnie natomiast ocaleli Żydzi zabezpieczyli miejsce pochówku cadyków betonowym sarkofagiem.

Pozostawmy na chwilę tematykę żydowską, aby zobaczyć pozostałości **cmentarza prawosławnego**. Znajduje się on na terenie cmentarza katolickiego. Zachowały się na nim tylko cztery nagrobki, w tym generała Iwana Dymitrowa Morsoczyńskiego (zmarł w 1884 r.), dowódcy 29. Czernihowskiego Pułku Piechoty, który stacjonował w mieście w czasach zaborów.



Ulicą Kalwaryjską (z bramy cmentarza w lewo) dojeżdżamy do centrum miasta, do skrzyżowania, gdzie **ul. Pijarska graniczy z Dominikańską**. Przejdźmy na drugą stronę ul. Pijarskiej, skręcając w lewo po niecałych 100 m dojdziemy do bramy (Pijarska 10/12), wchodząc w podwórko staniemy przed **dawnym dworem cadyka i domem modlitwy**.

Budynki są mocno zniszczone. Dom modlitwy to budynek z czerwonej cegły. Zbudowano go w 1903 r. Był to prywatny dom studiów religijnych rodziny Alterów. Dwór cadyka to przylegająca do niego kamienica, dziś mieszkalna.



Dom modlitwy



Żydzi zaczęli napływać do Góry Kalwarii na początku XIX w. W krótkim czasie stanowili już znaczącą większość mieszkańców miasteczka.

W połowie tego stulecia osiedlił się również **cadyk Izaak Meir Rothenburg Alter**, człowiek niezwykle skromny, nie przyjmował datków od zwolenników, nie odmawiał natomiast pomocy. Co ciekawe – nie uznawał też cudów. Alter bardzo szybko zdobywał autorytet i coraz liczniejsze grono zwolenników. Dzięki niemu Góra Kalwaria stała się jednym z najważniejszych ośrodków chasydyzmu w Europie.

Po śmierci Altera w 1866 r. jego następcą został rabin Henoch Henich Kohen z Aleksandrowa, a dynastię kontynuował wnuk pierwszego cadyka z Góry Kalwarii, Jehuda Arie Lejb Alter (zmarły w 1905 r.). Do dworu Alterów pielgrzymowali chasydzi z całej Polski.

Przy ul. Pijarskiej 5 naprzeciw bramy, po drugiej stronie ulicy znajduje się odnowiony budynek. Jest to **dawna synagoga**, którą zbudowano z inicjatywy Alterów w 1905 r. Niestety, wewnątrz nie zachowało się nic z wyposażenia, czy wystroju dawnej świątyni.

Wracamy do skrzyżowania. Po lewej stronie mamy centralny plac miasta. Warto zauważyć, że **układ przestrzenny Góry Kalwarii** jest jednym z najbardziej oryginalnych założeń miejskich na Mazowszu. Powstał w okresie baroku, a podstawą planu przestrzennego był krzyż łaciński. Wspomniany układ architektoniczny został wpisany do rejestru zabytków w 1991 r.



Kościół „Na Górcie”

Klasycystyczny **budynek ratusza** (po drugiej stronie placu) wzniesiono w latach 1829–1834. Budynek spłonął w czasie wojny, potem został odbudowany.



Ratusz





„Jatki”

W 1836 r. na tyłach ratusza zbudowano **kramy handlowe, tzw. jatki**. Zostały one odnowione i pełnią rolę handlową.

Idąc dalej, po kilku minutach dojdziemy do dawnego **Sądu Pokoju**. Znajduje się on naprzeciw kościoła, po drugiej stronie ulicy. Budynek zwany też „pałacem biskupim” wzniesiono na przełomie XVIII i XIX w. W pierwszej połowie XIX w. była to siedziba Sądu Pokoju powiatu czerskiego.



Dawny Sąd Pokoju





Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP

Po drugiej stronie ulicy znajduje się wspaniały barokowy **kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP**.

Świątynię wzniesiono w połowie XVIII w., fundatorem był marszałek wielki koronny, Franciszek Bieliński.

Warto zobaczyć wewnątrz barokowe i rokokowe wyposażenie, m.in.

ambonę oraz sarkofag św. Waleriana z czarnego marmuru z końca XVIII w. Nad bramą znajdują się 4 kamienne barokowe rzeźby: Św. Franciszka, Antoniego Padewskiego, Jana Kapistrana i Bernardyna Sieneńskiego. Obok kościoła wznoszą się barokowe zabudowania klasztorne. Do roku 1864 r. kościół należał do bernardynów, obecnie jego gospodarzami są marianie.

Wychodząc z kościoła kierujemy się w prawo. Po kilkudziesięciu metrach dojeżdżamy do drogowskazu, wskazującego szlaki rowerowe. Jedziemy niebieskim szlakiem do Czerska. Długość trasy wynosi 6 km. Początkowo droga prowadzi dość stromo w dół po „kocich łbach”.



Kaplica św. Antoniego z Padwy

Dojeżdżamy do rynku w Czersku. Droga na zamek prowadzi przez teren kościelny. Warto zwrócić uwagę na **neobarokowy kościół z lat 1805–1806**.

Powstał częściowo z cegieł pochodzących z rozbiórki zamku.

Bilet wstępu na zamek kosztuje 10 zł – normalny i 7 zł – ulgowy. Zwiedzać można od 8.00 do 20.00, a od 10.00 co godzinę jest zwiedzanie z przewodnikiem.

Po około 400 m, na końcu zjazdu dojedziemy do **kaplicy św. Antoniego z Padwy**.

Została ona wybudowana w połowie wysokości skarpy wiślanej w drugiej połowie XVIII w. Neobarokowy ołtarz powstał w 1903 r., ale barokowa rzeźba św. Antoniego i jego relikwiarz w kształcie ręki pochodzą z XVIII stulecia.

Neobarokowy kościół



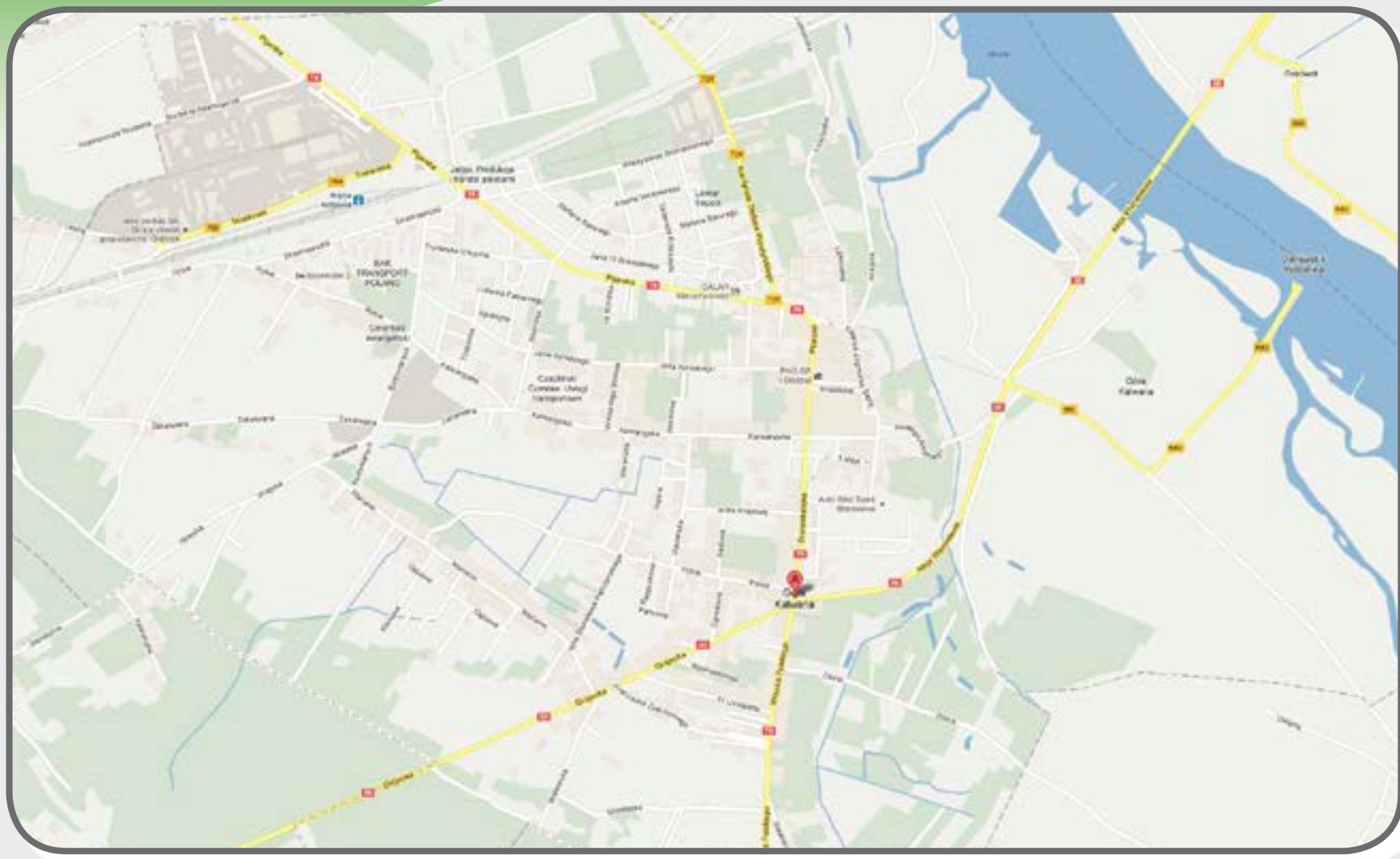


Ruiny zamku

Czersk był jednym z najstarszych miast na Mazowszu, a znajdujące się tu **ruiny średniowiecznego zamku książąt mazowieckich** są jednym z cenniejszych zabytków regionu. Zamek zbudowano na przełomie XIV i XV w. w miejscu grodu z XI w. Wzniósł go książę mazowiecki Janusz I. W 1526 r. zamek stał się własnością królewską. W czasie potopu szwedzkiego zamek został poważnie uszkodzony i jego rola znacznie zmalała. W XVIII w. Prusacy zburzyli mury obronne. Od tego czasu zamek popadał w ruinę. Zachowała się jednak większość murów i wszystkie trzy wieże. Można na nie wejść i podziwiać okolicę z góry.

Do przystanku kolejowego w Górze Kalwarii wracamy tą samą drogą.





autor: Piotr Janczarek

projekt graficzny i wykonanie: MiA Studio, www.miastudio.pl

*wydawca: „Koleje Mazowieckie-KM” sp. z o.o.
www.mazowieckie.com.pl*

*Rozpowszechnianie, kopiowanie treści i fragmentów,
grafiki, zdjęć tylko za zgodą wydawcy i autora*